

NEKAJ POPRAVKOV

Vilko Novak

Spodrsrljaji in napake se med pisanjem in tiskanjem vedno dogajajo. Priznajmo, da jih delamo nehoti vsi — zato pa bi morali biti v korist znanosti veseli, če nam jih drugi popravljajo. Ker se pa večje napake in nepravilnosti dostikrat kot zanesljivo dognanje prenašajo dalje, tako da nastanejo usodno zmotne trditve (prim. usodo Francesca di Toppa v raziskavanju naše ljudske noše!), je nujno, da jih po možnosti — sine ira et studio — sproti popravljamo in se iz njih učimo, da jih ne bomo ponavljali desetletja. Naš časopis naj bi nudil stalno mesto takim stvarnim, nepolemičnim opozorilom.

1. Bojnéci

Marijana Gušić piše v predavanju Osnovni problemi u etnografiji Medimurja (Rad kongresa folklorista Jugoslavije u Varaždinu 1957, str. 24): »Crni vrči nisu radeni u Medimurju... Njih ovamo donose, kako Medimurci kažu, Bahunci, Bohenci, Bohneci. Ali u Prekomurju, otkuda dolazi u Medimurje ova keramika, ne ćemo naći ovo ime. Prekomurske lončare... ovako zovu Medimurci i to s peyorativnim prizvukom...« Iz take objave moram sklepati, da predavateljice v diskusiji nihče od Slovencev ni opozoril na netočnost te trditve. V Slovenskem etnografu II, 101 in 102, je omenjeno, da je madžarski zgodovinar L. Bitnitz 1819 pisal na osnovi podatkov prekmurskega župnika S. Ficka, »da rabijo prekmurški Slovenci naziv Bömhéc — Bojniec za nekatere svojih rojakov« — da »Košič... polemizira z njim glede imena Bömhéc«. V madžarski literaturi naziv »Bömhéc« za Košičem in Čaplovičem pogosto uporabljajo.

V Prekmurju je poleg priimka Bojniec splošno v rabi tudi etnični naziv »Bojniec, Boméc, pl. Bojnécje, Bojnécke, Bomécke«, pokrajinski »Bojnécško« za severne kraje in prebivalce na Goričkem. O tem je pisal Avgust Pavel v svoji madžarski knjigi Glasoslovje cankovskega slovenskega narečja 1909, prevod glej v zborniku »Slovenska krajina«, Beltinci 1955, str. 15. — Ime je nastalo iz »bo(g)me«, za kar priča Stefan Kúzmíč v knjižici Vóre krstšanske kratki navuk... (Halle, 1754): »Či kaj krivo znaššov ričjouv potrdjávamo... bojhmécemo« (str. 17). — Ime seve v Prekmurju ni znano v medmurskih oblikah, ki pa niso nič drugega kot prekm. Bojniec, Boméc. — Tudi ta primer kaže, kako mnogo imamo etničnih oznak na Slovenskem, pa nam niso znane — zato bi jih bilo potrebno temeljito obdelati.

Že Božidar Raič, NKLMS za 1868, 54, je zapisal ime »Bolehnéci«; Madžar F. Gönczi pa, da imenujejo Medmurci Prekmurcë »bochnéczek« (A zalamegyei vendek v: Halis-Hoffmann, Zalavárm. évkönyv, Nagykanizsa 1896, 140). — Naš zaslužni zapisovalec ljudskega pesništva Stevan Kúhar pa piše, da so ga Medžimurci imeli »za bojneca« in ko je pozvedoval, kje bivajo Bojneci, so mu kazali vedno više v druge vasi — tako da se ljudje sami nikjer nimajo za Bojnecce. Neki profesor mu je to razložil tudi iz »bogme«. Pravi pa, da posebno porabske Slovence imenujejo Bojnecce. (Ali je rejč bojniec razžaljiva? Novine 1914, št. 52.) — Sam sem pisal tudi o tem imenu v članku Narodna imena v Slovenski krajini, Trgovski list 1939, št. 68, str. 6–7.

2. Čaplovič

Fr. Bašga v SE XII, 29 sl., dosledno piše z madžarsko obliko Čsaplovics — pač zato, ker se je sam tako podpisoval. Kako ga piše Narodopisje Slovencev dosledno napačno Czaplovics, sem opozoril v SEt II, 101. Pravilno ga pišeta že Stanojevičeva NE in Enciklopedija Jugoslavije. Toda ker nam ne bi bilo prav,

ko bi drugi narodi pisali danes n. pr. Zhop namesto Čop, Presherin itd., tako ne moremo pisati Caploviča, ki je pri Slovakah tolikokrat navajano ime, z madžarskim črkopisom.

Fr. Baš piše dalje, da Caplovič »še ne loči jasno Hrvatov in Slovencev na Ogrskem« in da »je vključil tudi porabske in prekmurske Slovence« (nikar jih ne ločimo! V. N.) med spodnje Hrvate (SEt XII, 35). V takem prepričanju je Fr. Baš v naslednjem opisu takratnih prekmurskih hiš po Caploviču vključil tudi oznako hrvaških kmečkih hiš »med Kisekom in Muro«, ki je popolnoma različna od Košičevega, po Caploviču objavljenega opisa resničnih prekmurskih hiš, ki ga Baš skoraj dobesedno podaja v naslednjem odstavku. Da dela Baš Caploviču krivico, dokazuje tako naslov njegove knjižice: »Croaten und Wenden in Ungern« (tako, ne: Ungarn) in celotno besedilo. Druga stvar je, da je Caplovič poleg Slovencev videl tudi Hrvate do Mure, ne le do Rabe, toda zamenjal ali istovetil jih ni.

K temu opisu hiš pa je treba marsikaj pripomniti. Prvič gradiva Caploviču ni le »posredoval« Jozef Košič, marveč je tekst dobesedno Košičev, gl. SEt II, 100, in Razprave SAZU, razr. za filol. in lit. vede III, 1958, 245! Citat Caplovičevega-Košičevega originala v Baševi opombi na str. 35 je pomanjkljiv. Objavljen je bil namreč v 12., ne v 5. letniku revije Tudományos Gyűjtemény 1828, v V. zvezku, str. 3—50 (navedbo str. 35 — je B. povzel po napaki v Etnologu IV). — Baš razlaga Košičev naziv »Preklič« (veža) kot »priklet« (prim. od uredništva določeni naslov študije M. Maučeca Podstenj in priklet v prekmurski hiši, CZN XXXIV!), kar je kljub Pleteršniku in morda še drugim avtoritetam vsaj za Prekmurje in njegovo področje — nemogoče. Tam iz »pri-« nikoli ne more nastati »pre-«, pač pa narobe: iz nepoudarjenega »-klet« je nastal kratek, nejasen »i«, v živem govoru pa je še ta danes vsaj največkrat reduciran, tako da govorimo in slišimo »prèklt, fprèklti«. Torej je preklič, preklt moglo nastati le iz »predklet« — saj je vendar ta veža, kjer jo sploh imajo, pred kletjo.

K ostalemu opisu bi bilo omeniti, da so površno prevedena mesta, n. pr., da »na peči pečejo in kuhajo« (?); kaj pomeni spati »na kosu krp« (po madž. izvorniku: »egy darab rongyot« = kos krpe ali cunje) ali kako morejo biti postelje pokrite z »lanenim prtičem« — vse to je zelo nejasno. — Prav tako bo zavajalo v napačno umevanje, da je avtor pravilno obliko »ometi« v oklepaju popravil v — »smeti« (str. 33) — glej Pleteršnik: ometača, ometalnica, ometalo = priprava za ometanje peči! Ker sem citirano Pavlovo razpravo za Etnolog IV sam prevedel, smem in moram avtentično stvar popraviti.

5. Prekmurske skrinje

V spisu T. Urbas, K vprašanju razvoja tulipanovega motiva ... SEt XII, 59 sl., so trditve in podatki, ki ne smejo ostati nepopravljeni. Najhujša je trditev, da imajo »Kištanovci« na Goričkem ime po — »kištah« kakor baje imenujejo v Prekmurju tudi skrinje, ki so jih v vasi Kuštanovci izdelovali. Ali so jih res in še v taki množini, da so z njimi kar »preplavljali vse Prekmurje« (str. 72), ne vem. Vemo pa vsi, ki smo v tisti deželi doma, da izgovarjamo -ü- jasno, in to poznajo kot našo posebnost tudi ostali Slovenci, zato se ime te vasi glasi v narečju le »Küšťanofci«. Postreči moremo z zgodovinskimi zapisi z -u-jem vsaj do 15. stoletja nazaj in izvira ime verjetno iz osebnega imena Kuštan. Zato nikomur ne bi prišlo na um, da prihaja ime vasi od »kišta«. Če res kje imenujejo skrinjo — kišto, tedaj pač slabo, bolj zaboju podobno ali v zaničljivem pomenu. Nikakor pa ne boste v Prekmurju slišali domačina reči »skrija, zrje«! To so prleške oblike. »Tulipanoš — lada« pa more reči Slovenec le, če navaja madžarsko obliko, bodisi da doda n. pr. »tak Vongri pravijo«, ali pa samo s smehljajem nakaže, da ponavlja madžarsko oznako.

Ti primeri in še drugi (n. pr. v istem SEt, str. 226: »Pociv« namesto »pociu«, kar je v Narodopisju Slovencev II, 182, nápak tiskano: pocinóm — namesto pocilóm, prim. Pleteršnik: pocel, pocela, pocelica — tako tudi hrv. poleg pociljačal) resno opozarjajo, da moramo biti pri poslušanju, zapisovanju in objavljanju — vse troje! — nazivov skrajno previdni in vestni, ako se njih pomena zavedamo. Sem sodi tudi raba krajevnih imen, n. pr. v omenjenem spisu: ne filovski (72), ampak filovski — ne »V Kobilju« (72), marveč na Kóbilju. Obžalovati je treba tudi množico tiskovnih (?) napak: Bednárik namesto Bednárík (večkrat), v Grazu (59, 73) namesto v Gradcu, da madžarskih imen in citatov ne omenjam.

Zusammenfassung

EINIGE BERICHTIGUNGEN

1. *Bojnáci. M. Gušič meint (Rad kongresa folklorista Jugoslavije u Varaždinu 1957, 24), dass die Benennung »Bohneci« usw. in Prekmurje für einige Bewohner dieses Landes nicht bekannt sei. Der Verfasser zeigt an mehreren Beispielen, dass dies nicht zutrifft.*

2. *Čaplovič. Fr. Baš verwendet (Slovenski etnograf XII) für den Namen dieses slowakischen Ethnographen die ungarische Schreibweise Csaplovics statt der richtigen slowakischen Form Čaplovič. Des weiteren werden auch noch einige andere seiner Deutungen richtig gestellt.*

3. *Schreine aus Prekmurje. Es wird der Beweis geführt, dass der Name des Dorfes Kušanovci in Prekmurje keine Beziehung hat zu »kišta« (= Kiste, mundartlich auch für Schrein), wie dies T. Urbas im Slovenski etnograf XII, 72, vorbringt. Es wird auch auf die im Artikel stellenweise unrichtige Nomenklatur aufmerksam gemacht.*

MEDNARODNI KONGRES RAZISKOVALCEV LJUDSKEGA PRIPOVEDNIŠTVA V KIELU IN KOPENHAGNU OD 19. DO 29. AVGUSTA 1959

Ivan Grafenauer

Po skrbni pripravi — trikratnem vabilu z vedno natančnejšimi podatki — se je v sredo, dne 19. avgusta 1959, sestal mednarodni kongres raziskovalcev ljudskega pripovedništva v Kielu, kjer je zboroval teden dni (do srede 26. avgusta 1959), nakar se je v četrtek, dne 27. avgusta 1959, preselil v Kopenhagen in se zaključil v soboto, dne 29. avgusta 1959 zvečer, z ogledom narodopisnega muzeja na prostem (Freilichtmuseum — Open-air-museum — Musée en plain air) in z večerjo v veliki hiši tega muzeja.

Kongres so skicale le-te ustanove: Der Verband der Vereine für Volkskunde, Vorsitzender Prof. Dr. Helmut Dölker, Stuttgart; Nordisk Institut for Folkedigtning, Forstander L. Bødker, København; Das Volkskundliche Institut der Universität Kiel, Leiter Prof. Dr. Kurt Ranke; Die Gesellschaft zur Pflege des Märchengutes der europäischen Völker, Präsident Min.-Dir. a. D. Dr. Ernst Kracht, Kiel. Levji delež pri znanstvenih pripravah, vzornem poteku kongresa in nenehni skrbi za udeležence pa sta imela prof. dr. Kurt Ranke in njegova »desna roka«, asistent dr. Fritz Harkort, v Kopenhagnu pa dr. L. Bødker.

Značilno za kongres je, da je pritegnil v razpravo mimo pravljic in balad, za katere so se še pred nedavnim skoraj izključno zanimali, vse panoge ljud-